

The Gleaner

Vol 10 (1973)

Τρεις μεταφράσεις αποδιδόμενες στους Γ. Βεντότη και Μιχ. Δούκα

Εμμ. Ν. Φραγκίσκος

doi: [10.12681/er.9585](https://doi.org/10.12681/er.9585)

Copyright © 2016, Εμμ. Ν. Φραγκίσκος

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Φραγκίσκος Ε. Ν. (2016). Τρεις μεταφράσεις αποδιδόμενες στους Γ. Βεντότη και Μιχ. Δούκα. *The Gleaner*, 10, 149. <https://doi.org/10.12681/er.9585>

ΠΑΡΑΣΧΟΛΗΜΑΤΑ

ΤΡΕΙΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΕΣ ΣΤΟΥΣ Γ. ΒΕΝΤΟΤΗ ΚΑΙ ΜΙΧ. ΔΟΥΚΑ

Ἡ πατρότητα τριῶν μεταφράσεων πού τυπώθηκαν τὸν ἴδιο χρόνο — 1783 — στὸ βιεννέζικο τυπογραφεῖο τοῦ Joseph Baumeister «δαπάνη» τοῦ Πολυζῶη Λαμπανισιώτη, ἀμφισβητεῖται ἀκόμη : ὁ Γεώργιος Βεντότης ἢ ὁ σιατιστηνὸς Μιχαὴλ Δούκας — γαλλομαθεῖς καὶ οἱ δύο — εἶναι ὁ μεταφραστὴς τῆς «Ἠθικῆς ἱστορίας Βελισσαρίου» τοῦ J. F. Marmontel, τῆς «Ἠθικῆς περιγήγησης Κύρου» τοῦ Allan Ramsay καὶ τοῦ «Μυθολογικοῦ ἠθικο - πολιτικοῦ τοῦ Πιλπαίδος Ἰνδοῦ φιλοσόφου»; Ἐπειδὴ οἱ ἀντιφατικὲς γιὰ τὸ θέμα μαρτυρίες, ἀπ' ὅσο ξέρω, δὲν ἔχουν ὡς τώρα συσχετισθῆ μεταξὺ τους, ἔκρινα χρήσιμο νὰ τίς συγκεντρώσω — χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τίς συζητήσω — στὸ σημεῖωμα τοῦτο.

α) «Βελισσαρίου» : ὁ Γ. Ζαβίρας ἀποδίδει τὴν μετάφραση στὸν Μιχαὴλ Δούκα (*Νέα Ἑλλάς*, σ. 417)· τὸ ἴδιο καὶ ὁ Λόγιος Ἑρμῆς 1812, σ. 73, τοῦ ὁποίου πηγὴ ἦταν προφανῶς τὸ χειρόγραφο τοῦ Ζαβίρα (βλ. *Νέα Ἑλλάς*, σ. κ'). Στὴν πληροφορία αὐτὴ στηρίζονται καὶ τὴν ἐπαναλαμβάνουν οἱ W. M. Leake (*Researches in Greece*, Λονδίνο 1814, σ. 83), Α. Π. Βρετὸς (Ν. Φ., Β', σ. 77), Κ. Σάθας (Ν. Φ., σ. 554) καὶ Μανουὴλ Γεδεών («Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», ΚΔ', 1904, σελ. 47).

Ἀντίθετα, ἀναφέρουν τὸν Γ. Βεντότη ὡς μεταφραστὴ τρεῖς μαρτυρίες ξένων, οἱ ὁποῖες δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν κοινὴ προέλευση καὶ ἀνάγονται ὅλες χρονολογικὰ στὸ β' ἡμῖσι τοῦ ΙΗ' αἰ. : ἓνα χειρόγραφο σημεῖωμα στὰ γερμανικὰ (τοῦ 1783 ;) ἐπάνω στὸ ἀντίτυπο τοῦ «Βελισσαρίου» τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βιέννης καὶ οἱ μαρτυρίες 1) τοῦ Joh. Pezzl, γραμματέα τοῦ αὐστριακοῦ καγκελλάρου Kaunitz, στὸ βιβλίον του *Skizze von Wien*, 1787, σ. 396 (βλ. γι' αὐτὰ Γ. Λάιος, *Γεώργιος Βεντότης, ὁ διαφωτιστὴς συγγραφεὺς καὶ τυπογράφος καὶ ὁ πατέρας τῆς ἐλληνικῆς Δημοσιογραφίας*, «Ἐπτανησιακὰ Φύλλα», περ. Γ', Νοέμβριος 1958, σ. 169, ὅπου δυστυχῶς δὲν παρατίθεται τὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦ Pezzl) καὶ 2) τοῦ φιλόλογου Fr. Ch. Alter στὸ *Allgemeiner litterarischer Anzeiger*, 1797, σ. 719, ὅπου δηλώνει ὅτι ἔλαβε τὴν πληροφορία ἀπὸ τὸν Π. Λαμπανισιώτη (βλ. Ἀνδρόν. Δημητρακόπουλος, *Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν τοῦ Κων. Σάθα*, Λειψία 1871, σ. 94 καὶ E. Legrand, B. H. τοῦ ΙΗ' αἰ., ἀρ. 1101).

β) «Περιήγησις Κύρου» — «Μυθολογικὸν Πιλπαίδος» : ὅσοι ἀπὸ τοὺς βιοβιβλιογράφους ἀποδίδουν στὸν Μιχ. Δούκα τὴν μετάφραση τοῦ «Βελισσαρίου» συναριθμοῦν ἀνεξαίρετα καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς τίτλους στὸν κατάλογο τῶν ἔργων πού μετέφρασε ὁ Δούκας (γιὰ τὴν «Περιήγησιν Κύρου» βλ. πρόσθετα Κ. Θ. Δημαρᾶς, *Φροντισμάτα*, Ἀθ. 1962, σ. 51, ὅπου μνεία τῶν σχετικῶν μὲ τὸν μεταφραστὴ πηγῶν).

Βασισμένους κυρίως στὴ μαρτυρία τοῦ J. Pezzl (βλ. παραπάνω) καθὼς καὶ σὲ ἔσωτερικὰ τεκμήρια (λεκτικὸν τῶν μεταφράσεων), ὁ Γ. Λάιος θεωρεῖ βέβαιον ὅτι μεταφραστὴς εἶναι ὁ Γ. Βεντότης. Στὸν Legrand (ξ. ἀ., ἀρ. 1102 καὶ 1112) δὲν γίνεται καμμιά ἀναφορὰ στὸ θέμα.

Ἐμμ. Ν. Φραγκίσκος